

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO.23 (3191) ●

● ЧАЦВЕР, 24 ЧЭРВЕНЯ, 2010

ШТОТЪІДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Чыстая энергія для будучыні
Беларусь зацікаўлена ў развіцці сонечнай і ветравой энергетыкі
Стар. 2

Знічкі Айчыны
Стар. 3

Жаўтароцікі-суседзі
Цікава назіраць за ластаўкамі — птушкамі нашага маленства
Стар. 4

ЯК СПРАВЫ, ДЫСПАРА?

Купалле — светлая пара

Народныя традыцыі сталі важкім складнікам у жыцці многіх беларускіх суполак

Іван Ждановіч

Самая кароткая ноч... Менавіта ў такі патаемны час спрадвеку святкавалі ў Беларусі Купалле. Па сутнасці, усёй грамадой праводзілі найдоўгі дзень года. Дарэчы, калі следаваць гэтаму прынцыпу, не будзе і блытаніны з часам правядзення Купалля, аднаго з асноўных святаў у календары продкаў-язычнікаў. І яшчэ культурологі робяць выснову: Купала — гэта славянскі бог Чысціні і Здароўя. Таму глыбінны сэнс свята і ў тым, каб прайшоўшы ў Купальскую ноч фізічнае і духоўнае ачышчэнне, светла жыць далей.

Купалле сёння — і знак нашай прысутнасці ў свеце. Святкуючы яго, беларускія суполкі замежжам самым сцвярджаюць: мы ёсць, мы памятаем народныя традыцыі. Сваты з зыркмі вогнішчамі, карагодамі штогод ладзяцца, напрыклад, у краінах Прыбалтыкі. І на вялікіх прасторах Расіі, у тым ліку ў Іркуцкай вобласці, дзе кампактна жывуць тысячы беларусаў. Дарэчы, старшыня Іркуцкага таварыства беларускай культуры імя

Яна Чэрскага Алег Рудакоў удакладняе: Іркуцкая вобласць па велічыні

На Беларусі купальская традыцыя перадаецца з пакалення ў пакаленне

— як цэлая краіна, па плошчы яна “што Украіна, Беларусь, уся Прыбалтыка і нават Фінляндыя разам узятая”. Каб не згубіцца на тых прасторах, імкнуча землякі ў Прыбайкалі не адрывацца ад родных каранёў. “Наша таварыства

выхоўвае шчырых беларускіх патрыётаў, асабліва сярод моладзі, — расказваў журналістам на сустрэчы ў Мінску А.Рудакоў, наш зямляк з Віцебшчыны. — Хоць актывісты суполкі — гэта праўнукі ці прапраўнукі тых, хто пе-

расяліўся ў Сібір сто гадоў таму, аднак яны дзякуючы сумеснай рабоце прыдбалі беларускасць. І мы ж не проста нейкія за-

ня строі. У іркуцкай суполцы так павялося, што лічыцца добрым тонам прыходзіць на сваты не ў паўсядзённым адзенні, а ў нацыянальных ка-

мы... З’явіліся ў суполцы аматары паясапляцення, некаторыя захапіліся абрадавымі лялькамі, іншымі відамі народнай творчасці. Пайшла і модная хваля на беларускія імёны. Прычым калі раней рускія імёны на беларускі лад перайначвалі (дзяўчаты называлі сябе, скажам, Воля, Алена...), то цяпер на Іркуцчыне жыве і маленькая Рагнеда: такім імем яе нараклі бацькі.

У Іркуцкай суполкі 20 аддзяленняў па вобласці, 20 кірункаў дзейнасці. Пра беларусаў, іх цікавыя справы ведаюць і ўлады, і людзі культуры, і звычайныя жыхары. Амаль штомесяц — нейкае свята, з асвятленнем у СМІ. Прычым, жартуе Рудакоў, “раней я адзін галоўны беларус быў, усе справы закручваў”, а цяпер падрос актыў. У прыватнасці, хутка набірае сілу маладзёжны клуб “Крывічы”, якім кіруе Воля Галанавя. І калі Рудакоў быў у ад’ездзе, актыў клуба правёў у Анггарску мерапрыемства да Дня Перамогі — ушанавалі ветэранаў Вялікай Айчыннай, якія маюць родавыя карані ў Беларусі ці ўдзельнічалі ў яе вызваленні. → Стар. 4

Адказная місія

У Прэзідэнцкай бібліятэцы беражліва захоўваюцца ўнікальныя выданні з Тургенеўскай бібліятэкі Парыжа

Людміла Мінкевіч

Тут па-хатняму ўтульна і спакойна. Кветкі, дываны, карціны... У бібліятэцы асаблівы статус: разам з навукоўцамі абслугоўваюцца прадстаўнікі дзяржаўных органаў улады і кіравання.

Спачатку гэта быў філіял Дзяржаўнай бібліятэкі і бібліяграфічнага інстытута, пазней самастойная Урадавая бібліятэка. Між іншым, у 30-я гады бібліятэка працавала без выхадных амаль да дванаццаці гадзін ночы!

І працаваць было з чым: даваены фонд налічваў каля 250 тысяч тамоў, у асноўным кнігі па эканоміцы, палітыцы, грамадскіх навук. Пад час Другой сусветнай фашыстамі былі знішчаны ўсе да адной бібліятэчныя кнігі. Але ўжо з 44-га фонду пачаў паступова аднаўляцца. А праз восем гадоў яго аб’ём дасягнуў даваеннага ўзроўню, у тым ліку і за кошт трафейных кніг.

— Пасля вайны з Германіі ў Беларусь прывезлі два эшалоны кніг, іх разабралі нашы бібліятэкі,

— расказвае Валеры Геразімаў, загадчык аддзела старадрукаў і рэдкіх выданняў Прэзідэнцкай бібліятэкі. — Вядома, гітлераўцы рабавалі многія еўрапейскія краіны. Таму былі там кнігі і з Парыжа, Амстэрдама, Антверпена... Так, дарэчы, трапілі да нас выданні і з французскай “Тургенеўкі”.

Гэта, варта нагадаць, была першая руская грамадская бібліятэка, створаная 135 гадоў таму рускімі эмігрантамі ў Парыжы, у многім дзякуючы Івану Тургеневу. На пачатку Другой сусветнай

У кожнай з гэтых кніг — багатая гісторыя

нацысты вывезлі яе ў Германію, а потым кнігі са штэмпелем “Bibliothèque russe Tourguéneff” аказаліся раскіданымі па ўсім кантыненте. У Прэзідэнцкай бібліятэцы каля пяцісот яе даку-

ментаў: кнігі, часопісы, газеты. Дарэчы, абмяркоўвалася магчымасць выкарыстаць гэты скарб у якасці абменнага матэрыялу пад час вяртання беларускіх каштоўнасцяў з-за мяжы. → Стар. 2

Адказная місія

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Між тым, у паўтарамільённым фондзе Прэзідэнцкай бібліятэкі захоўваюцца дакументы і з Супральскага манастыра ў Польшчы, з бібліятэк расійскіх імператараў, з калекцыі Нясвіжскай ардынацыі Радзівілаў. Цікава было патрымаць у руках двухсотгадовы слоўнік з экслібрысам Ежы Радзівіла і... поўнасю спісанымі вокладкамі. Можа, нехта, не могучы запомніць складаныя словы, выпісаў іх на больш бачнае месца? Па кнігазборы можна і характар іх гаспадароў вывучаць. Скажам, уладальнік кельнскага філасофскага трактату «De imperio virtutis» — самай старажытнай кнігі ў бібліятэцы — быў, відаць, вельмі беражлівым чалавекам. Бо цяжка было паверыць, што гэтаму акуратнаму выданню аж 416 гадоў! Ёсць у бібліятэцы і такія дакументы, якіх няма больш нідзе: напрыклад, Карта Беларусі 1772 года ці гравюра Напалеона Орды "Каралін пад Пінскам".

Тут паўсюль шмат клопатаў: у адным пакоі прымаюць новыя кнігі, у другім — афармляюць ім пашпарты, у трэцім — апрацоўваюць заказы, у чацвёртым — рыхтуюць папку з газетнымі выразкамі для Прэзідэнта, у пятым — працуе сканер. Дарэчы, як расказала дырэктар Прэзідэн-

кай бібліятэкі Соф'я Юдо, алічбоўка і фарміраванне электронных калекцый, уласнымі сіламі ці сумесна з іншымі арганізацыямі, — адзін з найважнейшых напрамкаў дзейнасці ўстанова. Як захаваць ці зрабіць шырока даступнымі старажытныя, рэдкія, кшталту Радзівілаўскіх ці Тургенеўскіх, выданні ці каштоўныя афіцыйныя дакументы, якія адлюстроўваюць палітыку дзяржавы незалежна ад часу? Найлепш зрабіць іх лічбавую копію, размясціць на сайце ці выпусціць дыск. Ужо створаны электронны банк крыніц канстытуцыйнага права X-XXI стагоддзяў, лічбавая калекцыя "Друк Беларусі 1941–1945 гадоў", электроннае выданне "Гісторыя канстытуцыйнага права Беларусі". Выпушчаны дыск "Помнікі гісторыі права Беларусі", фарміруецца электронны "Архіў выступленняў Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь: 1994–2001 гады".

Так што бібліятэка сёння "на ты" з камп'ютарам і Інтэрнэтам. Дарэчы, на яе вэб-сайце можна скарыстацца паслугамі службы электроннай дастаўкі дакументаў, віртуальнай даведкі. Можна прайсціся па віртуальных выставах бібліятэкі, даведацца вэб-адрасы дзяржаўных устаноў Беларусі і афіцыйных сайтаў

Фонды Прэзідэнцкай бібліятэкі заўсёды запатрабаваныя

кыраўнікоў розных краін.

Выконваць адказную місію — належным чынам абслугоўваць чытачоў і беражліва захоўваць унікальныя выданні — калектыву бібліятэкі дапамагае і

вопыт замежных калег. Бо ёсць міжнародныя дамовы, паводле якіх гэтая ўстанова актыўна супрацоўнічае з адпаведнымі бібліятэкамі ЗША, Польшчы, краін Балтыі, СНД.

Фотадакументы сведчаць...

Дар'я Кажамякіна

Выстава фотадакументаў з фондў музея мемарыяльнага комплексу "Брэсцкая крэпасць-герой" да 65-годдзя Вялікай Перамогі над гітлераўскім фашызмам экспануецца ў Варшаве.

На цырымоніі адкрыцця выставы прысутнічалі прадстаўнікі дыпламатычнага корпуса, акрэдытаваныя ў Польшчы, творчай інтэлігенцыі, грамадскасці Варшавы, актывісты таварыстваў "Польшча — Беларусь" і "Польшча — Усход". Выставу адкрыў Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Беларусі ў Польшчы Віктар Гайсёнак. Навуковыя супрацоўнікі музея Брэсцкай крэпасці правялі экскурсію па выставе, пазнаёмілі з экспазіцыяй, новымі фактамі з гісторыі гераічнага супраціўлення Брэсцкай крэпасці. У актавай зале Дома дружбы прайшоў канцэрт з удзелам народнага ансамбля песні і музыкі "Зараніца" Магдалінскага дома культуры Кобрынскага раёна Брэсцкай вобласці — прагучалі песні ваенных гадоў, беларускія народныя музычныя творы.

Дарэчы, выстава "Абарона Брэсцкай крэпасці ў фотаздымках і дакументах праціўніка", падрыхтаваная супрацоўнікамі мемарыяльнага комплексу "Брэсцкая крэпасць-герой", раней дэманстравалася і ў Культурным цэнтры Беларусі ў Беластоку: там яна прэзентавалася напярэдадні Дня Перамогі.

ПРАЕКТЫ

Чыстая энергія для будучыні

Беларусь зацікаўлена ў развіцці сонечнай і ветравой энергетыкі

Іда Ганчаровіч

Велізарны разліў нафты са свідравіны ў акваторыі Мексіканскага заліва, няўдалыя спробы "зацугляць" буйнейшую тэхнагенную катастрофу — яшчэ адна нагода задумацца: што будзе, калі нафта ўвогуле скончыцца?.. Аптымісты супакойваюць: вялікай праблемы не будзе, трэба толькі своечасова пераарыентавацца на іншыя крыніцы энергіі. Пра тое, якія перспектывы тут у Беларусі, мы гутарым з кандыдатам тэхнічных навук Васілём Пушыньскім, загадчыкам кафедры энергетычнай экалогіі Міжнароднага дзяржаўнага экалагічнага ўніверсітэта імя А. Д. Сахарова.

— **Васіль Антонавіч, цяпер на слыху выраз "сонечная рэвалюцыя". Як лічыце, ці хутка будзем масава браць дармовую энергію ад Сонца?**

— Сапраўды, сонечныя прыямні, якія служаць "палівам" для геліябатарэй, дармовыя, ды самі батарэй дарагія. Але навука развіваецца хутка. Сёння, напрыклад, вядуцца даследаванні па перадачы электраэнергіі без выкарыстання токаправодных элементаў. Уявіце сабе: паставілі фотаэлементы ў Сахары і перадаем электраэнергію да вашага камп'ютара без усялякіх правадоў...

— **Перспектывы цікавыя, аднак мы не ў Афрыцы, метэарола-**

гі сцвярджаюць: у сярэднім у нас 250 дзён на год пахмурныя. Ці магчыма ў такіх умовах скарыстоўваць тут энергію Сонца?

— І магчыма, і яна ўжо скарыстоўваецца. Напрыклад, калі ад фотаэлемента працуе калькулятар. Больш буйныя батарэй — на дарожных знаках, аўтастаянках... У побыце ж энергія сонца працуе менш, бо абсталяванне дарагое, таму "сонечная электраэнергія" ў шэсць разоў даражэйшая за тую, якая атрымоўваецца традыцыйным шляхам. Але энергію сонца можа паспяхова пераўтварыць у цеплавую. Скажам, падлічана, што геліякалектар на два квадратныя метры ў нашых умовах з красавіка па кастрычнік можа штодзень награвіць 150 літраў вады да 60 градусаў. А ў лакаматыўным дэпо "Віцебск" летась укаранілі фотаэлектрычны комплекс для асвятлення памяшканняў. Усё больш цікавасці ў нашых архітэктараў і да "сонечнага ацяплення" дамоў...

— **Значыць, стануць больш таннымі фотаэлементы — і геліяэнергетыка актывізуецца?**

— Думаю, так. Крэмень, які выкарыстоўваецца ў фотаэлементах, у прыродзе не існуе, а тэхналогія для яго атрымання вельмі дарагая. Таму цяпер навукоўцы шукаюць тэхналогіі атрымання больш таннага крэменя, альбо іншых матэрыялаў.

Сонечная энергія — прыкмета часу

— **Знайшла такія звесткі: у XIX стагоддзі ў Гарадзенскай губерні налічалася звыш 250 ветракоў, цяпер іх няма...**

— Скажу больш: яшчэ ў 60-я гады на нашай памяці розных ветраўстаноўак у Беларусі было каля 20 тысяч. Яны малолі збожжа, падавалі ваду... А пасля 60-х, калі ў Саюзе пачалі ствараць адзіную энергасетку, усе калгасы, прадпрыемствы падключаліся да яе, на іншыя віды энергіі звярталі мала ўвагі.

— **І сёння, хоць чвэрць тэрыторыі краіны спецыялісты лічаць прыдатнай для ўкаранення ветраэнергетычных устаноў, будуць іх не надта хутка... Можа, вецер у нас слабы?**

— Ёсць дадзеныя аб тым, што па хуткасці вятроў наша краіна нават пераўзыходзіць Германію, якая цяпер лідзіруе ў ветраэнергетыцы. Яшчэ за савецкім часам у нас была складзена карта вятроў. Цяпер карта падноўлена, вызначана 1860 пляцовак, прычым на кожнай з іх можна па 5-10 ветраўстаноўак усталяваць. Пакуль працуюць дзве ветраэнергетычныя ўстаноўкі магутнасцю 250 і 400 кілават-гадзін, яшчэ каля дзесяці — па 70. Сёння Беларусь зацікаўлена ў развіцці такой энергетыкі, як і нашы замежныя інвестары. Напрыклад, ёсць праект ветрапарка ў Гродзенскай вобласці — адна з кітайскіх кампаній гатова пастаўляць туды ветраўстаноўкі агульнай магутнасцю да 10 мегават-гадзін.

— **Ці дастаткова гэтага, каб Беларусь адчувала сябе энергетычна абароненай?**

— Ёсць жа і іншыя праекты... Да таго ж цяпер асноўная ўвага надаецца ўкараненню новых тэхналогій, каб эканоміць энергарэсурсы, зніжаць спажыванне электраэнергіі. Паказальны прыклад: за апошнія 12 гадоў унутраны валавы прадукт у Беларусі ўзрос на 223 працэнты, а спажыванне энергарэсурсаў — толькі на адзін працэнт. Вось вынік укаранення новых тэхналогій. Сёння беларусы вучацца лічыць, эканоміць любую энергію.

— **А калі раптам глабальны энергакрызіс?..**

— Думаю, маштабнага энергакрызісу не будзе. У Беларусі да таго ж прынятая мэтавая дзяржаўная праграма, паводле якой доля мясцовых відаў паліва і альтэрнатыўных крыніц энергіі да 2012 года ў агульным энергабалансе павінна быць даведзена да 25 працэнтаў. Прычым як эканамічныя, так і экалагічныя паграбаванні стымулююць развіццё аднаўляльных крыніц энергіі. Дарэчы, у нас цяпер развіваюцца гідраэнергетыка, біяэнергетыка, геатэрмальнае энергетыка. І яшчэ адзін прыклад, які дадае аптымізму. Па падліках навукоўцаў, калі выкарыстаць у свеце ў поўным аб'ёме ветраэнергетычны патэнцыял, можна атрымаць 16 мільярдаў кілават электраэнергіі. І атрымліваецца, што толькі ад ветраэнергетыкі мы можам узяць палову неабходнага.

Віцкі Аічыны

Сярод беларускіх гарадоў і мястэчак адметнае месца займаюць колішнія райцэнтры. Пашырэнне адміністрацыйнай прасторы стала для многіх з іх гібельным з пункту гледжання развіцця. Шмат спецыялістаў услед за раённымі ўладамі і адпаведнымі службамі ў лепшым выпадку выправілася ў новыя райцэнтры. Прамысловасць, як правіла, не ацалела... Але ніхто не адабраў (і не зможа таго зрабіць!) у гэтых невялікіх паселішчаў былую славу. Мы ўжо звярталі ўвагу на Целяханы, што на Берасцейшчыне. А цяпер давайце выправімся на Віцебшчыну. Угледзімся ў Відзы – гарадскі пасёлак на Браслаўшчыне. І месціца ён якраз на аўтамабільнай дарозе Паставы – Даўгаўпілс.

Widsy

Відзы

Відзы. Касцёл

Відзы

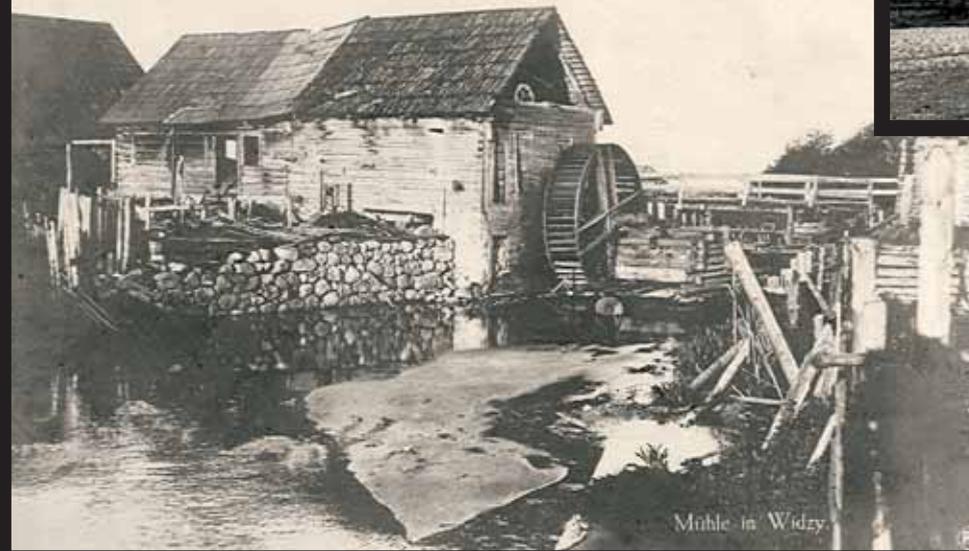
Алесь Карлюкевіч

Чытаем у “Энцыклапедыі гісторыі Беларусі”: “Вядомы з сярэдзіны XV ст. Вялікі кн. Жыгімонт Кейстутавіч (1432 — 1440) аддаў землі паміж рэкамі Дзісна і Дрысвята, якія зваліся Ловішчам, братам Доўгірду, Даўкшу і Нарушу. Нарушэвічы заснавалі мястэчка...”

Адпраўляючыся ў Відзы, каб узгадаць славытых яго ўраджэнцаў ды тых асоб, хто спрычыніўся да гісторыі паселішча, усё ж удакладнім наступнае. Першы касцёл быў пабудаваны ў Відзах у 1481 годзе. І дзейнічалі ў мястэчку, якое ў 1794 было нават цэнтрам Браслаўскага павета, яшчэ праваслаўная, стараверская, магаметанская, іўдзейская і пратэстанцкая абшчыны. Супольнасць і талерантнасць, карацей, гаспадарылі ў гэтым краі. Мо таму і людзі цікавыя выляталі з відзаўскіх гнёздаў у вялікі свет...

З Відзамі звязаны лёс Тамаша Ваўжэцкага (1753–55 — жнівень 1816), палітычнага і вайсковага дзеяча вялікага Княства Літоўскага. У 1792 годзе, калі пачалася вайна Расіі з Рэччу Паспалітай, быў дарадцам камандуючага літоўска-беларускай арміяй генерала Ю. Юдзіцкага. Актыўна ўдзельнічаў у паўстанні 1794 года. З сярэдзіны мая адзін з кіраўнікоў паўстання на Жмудзі і ў Курляндзі. У канцы мая Касцюшка прызначыў Ваўжэцкага сябрам Найвышэйшай Нацыянальнай Рады ў Варшаве. 20 чэрвеня яму прысвоена званне генерал-лейтэнанта. Пасля таго, як Касцюшка паланілі, Ваўжэцкі становіцца “вышэйшым начальнікам” — кіраўніком паўстання на ўсёй тэрыторыі Рэчы Паспалітай. Праз некаторы

Відзы. Млын

Mühle in Widsy

час — палон, утрыманне ў Петрапаўлаўскай крэпасці, амністыя 1796 года... І яшчэ адзін віток палітычнай кар’еры! У канцы 1811 года Ваўжэцкі прымае ўдзел у антынапалеонаўскім з’ездзе шляхты ў Вільні. У 1812-м узначальвае Літоўскі грамадскі камітэт па забеспячэнні харчаваннем расійскага войска. Пасля вайны быў міністрам юстыцыі і пажыццёвым ваяводам у Каралеўстве Польскім. Пахаваны Тамаш Ваўжэцкі ў Відзах.

Узгадаем яшчэ адзін лёс. Іосіф Саламонавіч Блейхман нарадзіўся ў Відзах у 1868 годзе. У той час паселішча належала да Нова-Аляксандраўскага павета Ковенскай губерні. З 1904 года наш зямляк становіцца прафесійным анархістам. Займаецца прапагандай анархізму ў Дзвінску, затым у Пецярбургу. Партыйны псеўданім — Н. Сонцаў. У 1914-м Іосіфа арыштавалі і выслалі ў Сібір. З 1917-га Блейхман — лідэр Петраградскай федэрацыі анархістаў-камуністаў, удзельнічае ў Лютаўскай рэвалюцыі. Уваходзіць у склад Петраградскага і Кранштацкага Саветаў рабочых і сал-

Tempel

Відзы

дацкіх дэпутатаў. 3 ліпеня 1917 года Іосіф выступае на мітынгу 1-га кулямётнага палка з дакладам і спрыяе прыняццю рэзалюцыі пра ўзброенае паўстанне. Карацей, актыўна змагаецца за ўсталяванне Савецкай улады. 28 кастрычніка І. Блейхмана ўключаюць у склад Петраградскага Ваенна-рэвалюцыйнага камітэта. З сакавіка 1918-га ён добраахвотнік Чырвонай Арміі. У 1920 годзе ўзначальвае Маскоўскі прафесійны губерньскі аддзел. У кастрычніку таго ж года арыштаваны па падазрэнні ў сувязях з Н. Махно. Паводле іншых дадзеных, арыштаваны яшчэ ў 1918-м... Памёр Іосіф Саламонавіч у 1921 годзе. І дзе яго магіла — невядома.

З гадаванцаў Відзаў, якія бачылі ўсю прыгажосць

службаў у Троіцкім касцёле і стараверскай царкве, якія гулялі па старых вулічках, вучыліся ў адным з народных вучылішчаў (а ўсяго іх было два. Ды і насельніцтва ж на пачатку дваццатага стагоддзя — каля сямі тысяч чалавек!), — згадаем яшчэ аднаго ўдзельніка палітычнага жыцця. Гаворка пра Міхаіла Савельевіча Альпяровіча (нарадзіўся ў Відзах у 1903 годзе). Да 1920-га служыў у Чырвонай Арміі — пэўна, з юнага ўзросту. Дэмабілізаваўшыся, заняўся камсамольскай работай у Сібіры. У 1922–1924 гг. вучыўся ў Маскоўскім універсітэце. Пасля ізноў два гады — у Чырвонай Арміі. Будоваў дарогу ў Туркестане. У 1929 годзе заканчвае юрыдычны факультэт Маскоўскага

дзяржаўнага ўніверсітэта. Працуе ў органах пракуратуры. Закончыўшы ў 1932 годзе курсы пры Ваенна-палітычнай акадэміі РСЧА, вяртаецца на вайсковую службу, цяпер ужо — ваенкамам палка. У 1938 годзе нашага земляка, чья палітычная кар’ера ішла ўгору, арыштоўваюць. Рэабілітацыя прыходзіць толькі ў 1956 годзе, калі за плячыма разам з пакутамі застаецца большая частка жыцця. У 1957 годзе Міхаіл Савельевіч вяртаецца ў Перм. Працуе інжынерам, пасля — на партрабоце. Да чалавека, які пачынае падсумоўваць вынікі жыцця, прыходзіць захваленне крывавымствам. І настолькі сур’ёзнае, што да думак, меркаванняў, выступленняў Альпяровіча ў друку прыслухоўваюцца прафесійныя гісторыкі. Міхаіл Савельевіч даследуе тое, з чым судакранаўся сам у маладосці, піша рэвалюцыйную гісторыю Прыкам’я, мясцін, дзе і сам шмат чаго зведаў як актыўны ўдзельнік усталявання Савецкай улады. У прыватнасці, Альпяровіч склаў хроніку падзей па тэме “Ленін і Прыкам’е” за 1897–1924 гг.” Напісаў наш зямляк, зазіраючы ў больш даўнія часіны, і кнігу “Гісторыя палітычнай высылкі”. На жаль, праца засталася ў рукапісе. Дзякуючы намаганням Міхаіла Савельевіча адна з вуліц Пярмі носіць імя вядомага ўральскага анархіста Лбова (1876–1908). Памёр Альпяровіч у 1980 годзе.

Відзы — радзіма мастака Уладзіміра Шапо (нара-

дзіўся 4 лютага 1949 года). Вучыўся ў Віцебску. У мастацкіх выстаўках удзел прымае з 1975 года. Работы Уладзіміра Дзмітрыевіча знаходзяцца ў музеях Беларусі, Расіі, Украіны, у прыватных калекцыях у многіх краінах свету. Шмат графічных лістоў нарадзілася ў час паездак па прасторах былога Савецкага Саюза — Запаляр’е, Салаўкі, Паўночная Дзвіна, Закаўказзе, Сярэдняй Азія, Камчатка... Ды ўсё ж асноўны клопат — мастацкае адлюстраванне прыгажосці беларускага Паазер’я, Прыдзвіння. З апошніх творчых праектаў мастака — цыкл “Мастакі і прарокі”, які прысвечаны калегам з Прыдзвіння.

Калі ў Відзах узнікне жаданне паяднаць усіх сваіх землякоў з розных гістарычных часін, то, вядомая справа, знойдзецца месца згадкам пра кандыдата медыцынскіх навук Мікаіла Саламонавіча Ляхавіцкага (1898 — 1969), прафесара філагіі, загадчыка кафедры ідыш ва ўніверсітэце Бар-Ілан (Ізраіль) Гершана Вайнера (1922 — 2003), а таксама нашых сучаснікаў — палітыка і вучонага, доктара сацыялагічных навук Ігара Васільевіча Катлярова (нарадзіўся 15 ліпеня 1948), акцёра (іграў у славытым “Ленкаме”, а яшчэ ў тэатры Рамана Вікцюка) і спевачка, вакаліста групы “Белы арол” Леаніда Лютвінскага (нарадзіўся 7 красавіка 1962), ды, відаць, яшчэ і шмат пра каго іншага.

В поісках утраченногo Паштоўкі з калекцыі Уладзіміра Ліхадзедава

ЯК СПРАВЫ, ДЫЯСПАРА?

Купалле — светлая пара

(Працяг. Пачатак на стар. 1)

— У мяне часта пытаюць землякі з іншых суполак, у тым ліку і на з’ездзе расійскіх беларусаў: як вы моладзь прывабліваеце? — разважае Алег. — Адзін пажылы чалавек расказаў: збяромся, маладосць узгадаем, песню за сталом пад чарку заспяваем — і далей няма чаго рабіць, і моладзь да нас не ідзе... Сапраўды, застолле — далёка не ўсё, што трэба прадугледзець, ды за сталом і не збярэш многа людзей. А гдайдзе беларускія вячоркі, маёўкі — на іх жа ўсім было цікава! І ў нас такая, ад народных традыцый, метадыка. Мы кожнае свята прадумваем, робім абавязкова сцэнар да любога мерапрыемства, каб паказаць на ім беларускія традыцыі, нашу культуру. Гэта цікавая асветніцкая праца: і для тых, хто робіць свята, і хто да нас прыходзіць. Напрыклад, адна дзяўчына зацікавілася беларускімі песнямі, пашукала карані — а ў яе бацька з-пад Мінска. Мы маладым нешта даручаем, скажам, рытуальныя словы сказаць на свяце Гукання вясны, — і яны пашыраюць светлагляд. Дарэчы, адна дэталю: мы ўсе ахвотна развучаем бытавыя танцы. Без іх жа раней не абыходзіліся ні вя-

На Купальскім свяце дзяўчаты асабліва прыгожыя

чоркі, ні вяселлі... Гэта неацэнны вопыт продкаў! Я асабіста амаль дваццаць бытавых танцаў магу станцаваць. Таму гэтак званы танцавальны блок на нашых святах абавязковы, так кожны можа і нечому павучыцца, і сябе паказаць.

І што нас, журналістаў, асаб-

ліва здзівіла: гаворачы пра неадкладныя справы, Алег Рудакоў яшчэ напрыканцы красавіка дбаў... пра аргкамітэт Купалля! Планаваў сабраць пасаджэнне ўправы клуба “Крывічы” і гарадскую раду Таварыства. Чаму ж такі доўгі шлях да Купалля? Аказваецца, найперш у Іркуц-

ку ладзяць конкурс “Купалінка” — выбіраюць дзяўчыну, якая стане галоўнай асобай на Купаллі. “Прычым та я дзяўчына, што раней была ў гэтай ролі, ужо не мае права ў конкурсе ўдзельнічаць, — дзяліўся вопытам Алег. — Таму паўтарэнняў няма, а конкурс — заўсёды вялікая канкурэнцыя.

Мы ж выбіраем не проста “ляльку-прыгажуню”. Яна павінна, па-першае, добра ведаць увесь абрад, сакральны сэнс свята, яго тонкасці і асаблівасці, каб ход Купалля скіроўваць. Па-другое, словы абавязкова вывучыць па-беларуску, якія пад час рытуалаў патрэбны. Па-трэцяе, строй зрабіць прыгожы, арыгінальны. Ну і шэраг іншых умоў ёсць. Рыхтуючыся да конкурсу, дзяўчаты шмат даведваюцца пра нашу культуру. І толькі лепшая атрымлівае гонар, славу і пашану — становіцца Купалінкай на Купаллі.”

Як бачым, рэцэпты паспяховага правядзення Купалля і простыя, і складаны адначасова. “Трэба старанна рыхтаваць і з душой праводзіць прыгожыя нацыянальныя свята, — падагульняе А. Рудакоў. — Тады і моладзь валам будзе ісці ў беларускія суполкі, і цікавацца да нашай культуры, да сваіх каранёў будзе пашырацца”. Дарэчы, спецыяльна “па нацыянальнасці” актыў у Іркуцку не падбіраюць: прыходзь, працуй любі, пакажы, чаго варты. Праўда, у тых мясцінах, прызнаецца Алег, “так шмат уплыву беларускага”, што амаль кожны “беларускую крывінку” ў сабе ўрэшце і знаходзіць...

Жаўтароцікі-суседзі

Цікава назіраць за ластаўкамі — птушкамі нашага маленства

Кожную вясну ў Беларусь вяртаюцца з выраю больш за дзвесце відаў пярнатых. І са мной па суседстве, у садзе-агародзе селіцца з дзесятка розных птушак. А найбольш цесна сябрую з ластаўкамі-касаткамі. Між іншым, хвосцікі іх сапраўды нагадваюць дзяўчацкія коскі. Сяброўства пачынаецца, як расцвітае цалёная трава чыстацел, ці ластаўкіна трава, якой і я карыстаюся. Яны прылятаюць і, трохі абвыкнуўшыся, бяруцца будаваць гняздо, адпачываючы са спевамі на правадах. Сёлета падмурак для навяснога дома суседзі мае выбралі незвычайны: электраразетку на балцы ў гаражы. І я назіраў, як ляпілі яны гняздо — зусім не з гліны, як сцвярджаюць некаторыя, а з гразі бліжэйшай лужыны. Смешна, як качкі, перавальваючыся ля вады, і яшчэ напяваючы, набіралі ў дзюбы мокрай зямлі і прыклеівалі яе, рад за радам. Тыдзень — і дом гатовы. Ды сяліцца ў яго птушкі не спяшаліся, дзён на сем ці больш недзе адляталі. Можна, думаю, на поўдзень ад чаромхавых халадоў: тады ж насякомых, іх асноўнай ежы, становіцца мала. Пацяплела — вярнуліся, і, згуляўшы вяселле на провадзе, самачка штодзень адкладвала яйка: белыя, невялічкія, з кірпацінкамі.

Арнітолагі сцвярджаюць, што калі будзе да трох яек, за лета выйдзе яшчэ і другі вывадак.

Суседнічаем мы гадоў васьм. Спачатку не мог зразумець, чаму яны такія смелыя, пырхаюць побач, прысаджваюцца на правады, на вялікія цвікі ў сцяне і весела шчабечуць. А раніцай нека адчыніў жалезныя вароты — бачу на падлозе нерухома птушку. Паўна, падумаў, закрыў з ма-

Ластаўчаняты...

шынай, і яна акалела ў гаражы з голаду і холаду. Але дзіва: падняў, падыхаў на яе, сагрэў у далонях — ажыла, пырхнула і паляцела! Вучоныя казалі б, што была ў анабіёзе. Тады вырашыў: вароты гаража трымаць адкрытымі. Давялося ўсё лета прачынацца на святанні, і засынаць з цёмнай. Затое,

возячыся ля сваёй “Акі”, міжволі быў сведкам гнездавога жыцця ластавак. Нават зрабіў невялічкія адкрыцці. Скажам, заўважыў: ніякай “птушынай слінай” мае ластаўкі гразь не склейваюць, я браў такую ж, зрабіў у гаражы “эксперыментальнае гняздо” — яно, высахшы, стала такім жа моцным. Другое адкрыццё зафіксаваў на фота: ластаўка перадае птушаняці вялікую асу. А ву-

гэтым летам у маіх ластавак вывелася пяцёра птушанят. Толькі дзён дваццаць дае ім прырода, каб аперыліся, узмацнелі ды пакінулі гняздо. Пачынаюцца падростаць — там становіцца цесна, яны высоўваюцца на самы край, топчуцца па ім, крыльцямі махаюць. Гняздо і разбураецца. Спрабаваў яго ўмацоўваць глінай, гразню, нават клеём, а найлепш падышоў пластылін. На пачатку малых бацькі кормяць дробнымі насякомымі, потым і буйнымі, нават паўжывымі, спрабуючы запіхнуць корм жаўтароціку чым глыбей у горла. Як падраснуць — падкікаюць да сябе, трымаючы якога жучка ў дзюбе. Малым страшна пакінуць гняздо, пусціцца ў пагоню за дарослым. Урэшце галодны злётак няўпэўнена становіцца на крыло — і толькі тады атрымлівае частунак, прычым на лятю! Потым, асвоіўшы майстэрства палёту, цэлымі днямі маладзенькія ластаўкі баліруюць у небе. І доўга, да самых халадоў, мае крылатыя суседзі лятаюць над сядзібай, спяваюць, чысцяць пёркі. А калі яны знікаюць? Недзе пасля адлёту жураўлёў, прыкладна 28 жніўня: выходзіш на вуліцу — і нечага так не хапае...

Аляксандр Сабадаш, вёска Абчак Мінскага раёна

Спадабаліся і журы, і глядачам

Дар’я Кажамякіна

Узорны хор “Чароўнасць” з Барысава стаў пераможцам на фестывалі ў Бельгіі

Усяго ў фестывалі прымалі ўдзел 127 калектываў з 27 краін. Конкурсная праграма ўключала музыку розных эпох і напрамкаў, а таксама абавязковае выкананне народнай і сучаснай музыкі сваёй краіны. Міжнароднае журы, у склад якога ўваходзілі прафесіяналы з Бельгіі, Германіі, Нарвегіі, Чэхіі, Аўстрыі, адзначылі праграму з васьмі твораў беларускага хору самымі высокімі ацэнкамі. А беларуская песня “Рэчанька” настолькі спадабалася журы і публіцы, што гэты твор юныя артысты выконвалі потым яшчэ не раз пасля конкурснай праграмы.

Акрамя ўзнагароды хор “Чароўнасць” атрымаў шматлікія прапановы выступіць на канцэртных пляцоўках у розных краінах, удзельнічаць у новых конкурсах і фестывалях.

Узорны хор “Чароўнасць” дзіцячай гарадской музычнай школы Барысава заўсёды прымае ўдзел у абласным конкурсе харавых калектываў музычных школ, які праходзіць раз у 3-4 гады. На працягу апошніх 15 гадоў пальма першынства гэтага конкурсу нязменна належыць барысаўскаму хору. Калектыву шмат гастралюе ў Польшчы, Германіі, Галандыі, Бельгіі.

Дарэчы, за тыдзень да выступлення ў бельгійскім Неерпельце юныя артысты з Беларусі выступалі і падарожнічалі па Германіі, куды іх запрасіў нямецкі бок. Кіруюць жа ўзорным хорам “Чароўнасць” Лілія і Аляксей Мальчэвічы, канцэртмайстар — Алена Шульга.